

Indija – zemlja žudnje za Bogom

Borna Lulić

borna.lulic@gmail.com

Ja ljubim Indiju, ali ne zato što bih uzgajao svojevrsno zemljopisno idolopoklonstvo, već zato što je Indija tijekom tolikih olujnih stoljeća sačuvala živu riječ prosvijetljenih, tih svojih velikih sinova.

Rabindranath Tagore

I doista, kada je riječ o svecima, mudracima, učiteljima i velikim dušama koji su rođeni na tlu Indije, mnogo je razloga zbog kojih možemo potvrditi riječi velikog pjesnika i nobelovca Rabindranatha Tagora, jer ih je Indija dala svijetu možda više nego ijedna druga zemlja u povijesti. To je ujedno i jedan od glavnih razloga zašto mnogi Indiju smatraju kolijevkom, ali i epicentrom duhovnosti. Opravdanje za taj duhovni primat nad ostalim zemljama, svakako se može naći u činjenici što je Indija u mnogočemu bila prva kada govorimo o najvažnijim djelima ljudske uljudbe. Upravo iz Bharate, kako se na sanskrtu naziva Indija, dolazi najstarije književno djelo u povijesti, prvo svetoknjižje - Vede, zatim prvi spjev na svijetu, *Ramayana*, ali i najdulji spjev na svijetu *Mahabharata* (s čak 120 000 dvostiha), prvo sveučilište na svijetu Taksila (u kojoj se studiralo više od 60 predmeta i koje je ujedno i prvo sveučilite s raznorodnom populacijom), prvi gramatički udžbenik (čiji autor, jezikoslovac Panini spominje čak 68 svojih prethodnika), prva škola liječništva (najstariji holistički način liječenja upravo je indijska ayurveda), prvi granitni hram, prvi samostani (Budha je prvi na svijetu utemeljio muški i ženski samostanski red), itd, itd.

Einstein je rekao da su Indijci naučili Europu brojanju, a Mark Twain kaže da je »Indija kolijevka ljudske rase, zavičaj ljudskoga jezika, majka povijesti, pramajka legende i prapramajka svekolike tradicije«. ¹ Ipak, ono što je najvidljivija i najopipljivija indijska tisućljetna konstanta jest upravo život s Bogom i život za Boga. Pa čak i samo ime Bharata, kada bismo gledali kroz prizmu

¹ Navodi u još neobjavljenoj knjizi Vesne KRMPOTIĆ, *Portret Indije*.

tantrističkog tumačenja, koje riječi rastavlja na slogove i traži drugo, asocijativno tumačenje, upućuje nas na žudnju za Bogom. Naime, prvi slog *Bha* upućuje nas na Boga, *Bhagavana*, (podsjećamo da je staroslavenska riječ za Boga - Bhaga), a drugi slog, *rati*, na žudnju, čežnju, odnosno na ljubav za Bogom. Stoga je jedan od najpoetičnijih, ali svakako i najprimjerenijih načina u opisivanju Indije s obzirom na svu iznjedrenu duhovnu baštinu, upravo kao zemlja žudnje za Bogom.

A kada spominjemo žudnju za Bogom, tada je najprimjerenije temu obraditi kroz životna svjedočanstva nekih od najvažnijih indijskih svetaca. Iako ih je u povijesti Indije zaista bilo mnogo, odlučio sam dotaknuti tri velika mudraca rođena u 19. stoljeću, a čiji su životi i učenja bili sjajan primjer indijske tisućljetne duhovne tradicije. Prvi je Sri Paramahansa Ramakrishna (1836.-1886.), koji je životom dokazivao da se Boga ne može dokučiti bez velike čežnje srca. Mahatma Gandhi za njega je rekao: »Ramakrishnin život je priča o religiji u praksi, priča koja nam omogućava da se susretnemo s Bogom licem u lice. On je bio utjelovljenje pobožnosti i samog božanstva.«²

On je i samim Indijcima otvorio oči za veličanstvenost i snagu hinduizma, i to u vrijeme kada je zemlju počela preplavljivati bujica moralne i duhovne stagnacije, proizašle iz utjecaja zapadne kulture i civilizacije. Ramakrishna je pridonio oživljavanju svih vjera u Indiji, pokazujući da su sve religije samo različiti putovi do Boga.

Za Ramakrishnu kip Božice Kali, koju je duboko štovao, nije bio samo običan kameni lik, već stvarna, živuća Božanska Majka. Premda u sebi sadrži i zastrašujući i dobrotivi aspekt, odnosno destruktivni i kreativni aspekt u prirodi, ona je za njega bila Majka puna ljubavi, nježnosti i brižnosti, Ona koja štiti i čuva. Potpuno joj je predao cijelo svoje biće, smatrajući je svojim jedinim utočištem. Želeći zadobiti njezin *darshan*, odnosno viziju, provodio je jaku duhovnu disciplinu, te joj nije bio predan samo danju, već je i noću. Kada bi svi spavali, odlazio bi u susjednu šumu, a vraćao se u zoru otečenih očiju punih suza. Plakao bi i zapomagao: »Majko, gdje si? Pokaži mi se Majko! Molim Te, pokaži mi se...«³

Jednog dana Ramakrishna je bio blagoslovljen Njezinom vizijom. Mnogo godina poslije ovako je opisao taj doživljaj: »Veoma sam patio jer nisam bio blagoslovljen vizijom božanske Majke. Osjećao sam se kao da mi je netko poput mokrog ručnika iscijedio srce. Preplavio me nemir, nesigurnost i strah da neću više moći izdržati; život mi više nije imao smisla. Iznenada ugledah mač koji je stajao u hramu. Skočio sam poput luđaka s ciljem da si prikratim život. U tom mi se času Majka prikazala i ja sam pao u nesvijest. Što se deša-

² Romain ROLLAND, *The life of Sri Ramakrishna*, Advaita Ashrama Mayavati, Himalayas, 1979.

³ Najvažniji izvor za građu o Ramakrišni je knjiga *Life of Sri Ramakrishna, compiled from various authentic sources*, u izdanju Advaita Ashrama, Mayavati, Almora, Himalayas.

valo nakon toga i kako je prošao taj i slijedeći dan ne znam, ali kroz mene je teklo uvijek novo i nepomućeno blaženstvo i osjećao sam prisutnost božanske Majke.«

Nakon tog događaja, Ramakrishna je čeznuo za neprekidnom vizijom Majke, ali kako je nije mogao imati, ponovo je bio u moru najdubljeg očaja. Nikako nije mogao podnijeti tu igru »skrivača« s božanskom Majkom, pa je zbog toga udvostručio napore u molitvi i meditaciji. Vizije su nadolazile sve češće i češće. Znao bi je vidjeti kako stoji pred njim u svom blještavom liku, kako se smije, tješi i poučava, čak je znao osjećati njezin dah na svojim rukama.

Pored Majke Kali, Ramakrishna je poštovao i ostale Božje likove i nije pratio nikakve razlike između njih. Kao što je stekao viziju Majke Kali, tako je stekao i vizije Majke Site, a potom i viziju Gospoda Rame. Nakon toga, želio je zadobiti viziju Gospoda Krišne i da bi je zadobio, vježbao je najviši oblik vaišnavske duhovne discipline, u kojoj se posvećenik poistovjećuje s Radhom (Krišninom najvjernijom poklonicom) i gubi se u ekstazi najdublje ljubavi s Krišnom. I kada je njegovo identificiranje s Radhom doživjelo vrhunac, Krišna mu se pokazao u svoj svojoj ljepoti, punoći i sjaju, gaseći tako čežnju njegove duše. Nakon tog događaja, tri je mjeseca ostao u božanskoj ekstazi.

Ramakrišnino je srce bilo toliko čisto i uzvišeno da je čak i u običnim ljudima vidio njihovu najuzvišeniju božansku prirodu. Tako je jednom zgodom, kad je ugledao prostitutku, nenadano doživio božansku viziju. »Pod jednim stablom ugledao sam ženu u plavoj haljini. Bila je to uličarka. I kako sam ju ugledao, istoga mi se časa pred očima ukazala uzvišena Sita. Zaboravio sam da se radi o uličarki, gledao sam pred sobom čistu i neporočnu Situ, kojoj prilazi Rama, *Avatar*. Zadugo sam stajao nepomičan. Klanjao sam se svim ženama, kao predstavnicama božanske Majke. U svakoj sam ženi vidio Majku svemira.«

Nakon što je ostvario vizije Boga Višnua u liku Rame i Krišne, te Božjeg ženskog aspekta u liku Majke Kali, odnosno Site, i nakon što je stekao iskustvo impersonalnog Boga, Ramakrišna je želio doseći Boga i putem drugih religija. Kasnije je o tome ovako govorio: »Čvrst i odlučan krenuo sam vježbati islamski način posvećenosti. Ponavljao bih ime Boga ‚Allah‘, oblačio se poput Muhamedanca i vršio namaz, a cijelu sam priču hinduizma izbacio iz glave. Ne samo da sam prestao upućivati molitve hinduističkim bogovima, već sam prestao i razmišljati o Njima. Nakon tri dana, na taj sam način došao do ostvarenja.« Prvo je zadobio viziju proroka Muhameda, a zatim i iskustvo Apsoluta, Allaha.

Nekoliko godina poslije, do sličnog ostvarenja je došao i putem kršćanstva. Gledajući u sliku Majke Božje i božanskog djeteta i prisjećajući se čudesnog Kristovog života, slika je iznenada oživjela, a iz Marijinog i Kristovog lika su izbijale zrake svjetlosti. Potom su oboje ušli u njegovo srce. Tri je dana, bez prestanka, imao vizije kršćanske crkve, kršćanskih svetaca i njihovih molitvi. Četvrtog dana, ugledao je Krista kako mu se približava. Došavši do njega, Krist ga je zagrlio i ušao u njega. Ramakrishna je uzviknuo: »Znači, to je Krist,

vrhunski yogi, utjelovljenje ljubavi, koji je izlio svoje srce i patio za dobrobit i iskup čovječanstva!«

Ramakrishna je znao upućivati svoje molitve i Buddhi. O Buddhi je rekao: »Nema uopće sumnje da je Gospod Buddha bio inkarnacija samog Višnua. Ne postoji razlika između njegovog učenja i vedskog, upanišadskog učenja.«

Svojim učenicima je znao govoriti: »Rezervoar ima nekoliko *ghatova* (zidana riječna obala uz hram). Hindusi pune vrčeve vodom i nazivaju je *jal*, Muhamedanci kožne torbe i nazivaju je *pani*, a Kršćani je nazivaju voda. Možemo li onda reći da voda nije *jal*, već samo *pani* ili voda? Apsurdno! Svi mi tražimo jedan te isti sadržaj kojem su pridodana različita imena! Svaka je religija poput *ghata*. Uputi se ozbiljno i iskreno prema takvom jednom *ghatu* i naći ćeš vodu vječnog blaženstva. Ali nemoj govoriti da je tvoja religija bolja od druge. Različita se vjerovanja kreću različitim putovima do jednog Boga. Postoji mnogo putova do hrama Majke Kālī. Isto tako, različiti su putovi do Božje palače. Svaka religija je jedan takav put.«

Ramakrishnin život predstavlja i demonstrira hinduizam, ali ne samo jedan njegov segment, kao npr. teizam ili vedantu. On je bio mudrac (*jñānin*), baš kao i gorljivi Božji poklonik (*bhakta*); za njega je Bog bio personalan i impersonalan; stavljao je jednak naglasak na život kućedomačina, kao i na život isposnika (*sanyāsina*). Držao je da su sve religije grane jednog te istog stabla. Svojim životom je pokazao kako sve religije imaju oslobađajuću moć ako se ispravno prakticiraju. Govorio je: »Vršite svoje dužnosti, ali neka vam Bog bude uvijek na pameti. Čineći svoje dužnosti u svijetu bez ljubavi za Boga, sve više i više ćete biti zapleteni u njemu.«

Njegov najpoznatiji učenik bio je Svami Vivekānanda (1863.-1902.), koji je uvelike pronio slavu svog učitelja, kao i hinduizma zapadnim svijetom. Zapad ga ponajviše pamti po svjetskoj vjerskoj skupštini, održanoj u Chichagu 1893. godine, na kojoj su se možda po prvi put u povijesti, okupili predstavnici svih vodećih religija da bi objasnili postulate svojih vjerskih tradicija. Vivekānanda, kojemu je tada bilo trideset godina, bio je član indijske delegacije. Iako slušateljstvo nije bilo upućeno u tajne indijske duhovnosti, većina je gotovo intuitivno osjetila da im se obraća čovjek koji ne nudi istinu u formi knjige ili školskih pravila već netko tko istinu nosi u sebi kao svoj oblik i svoju individualnu objavu. Njegova je poruka bila toliko univerzalna da je jedan sudionik izjavio: »Vivekānanda je bio predstavnik svih religija svijeta.« Po svjedočenju prisutnih, pljesak poslije njegova govora trajao je najmanje pet minuta, a izlaganje mu je također bilo prekidano oduševljenim pljescima slušateljstva.

Rijetko je tko kao Svami Vivekānanda izazivao toliko oduševljenja svojim nadahnutim govorima i predavanjima širom gradova Amerike i Europe. Njegova je karijera predavača i prosvjetitelja bila strjelovita, a po povratku u Indiju pokrenuo je indijsku duhovnu obnovu i probudio samosvijest nacije. Gandhi

je poslije isticao koliko njegov pokret *satyagrahe* (pridržavanje istine) duguje Vivekānandinoj energiji osvješćivanja.

Vivekānanda je potjecao iz imućne i ugledne bengalske obitelji pravnika. Premda nadaren učenik i vrlo dobro upućen u povijest, filozofiju, književnost i suvremenu zapadnu misao, odlučno se držao stava: »Ne vjeruj ničemu samo zato što si tako pročitao u knjizi. Ne vjeruj ničemu samo zato što su drugi rekli da je tome tako. Sam otkrij istinu i to će biti ispunjenje.«⁴ Potaknut snažnom željom za spoznajom istine, Vivekānanda je krenuo izučavati vjerske i filozofske sisteme Istoka i Zapada. Upoznao je i mnoge duhovne poglavare, ali nitko od njih nije mogao utažiti njegovu glad za istinom i pružiti mu uvjerljive odgovore. Njegovo traženje trajalo je do trenutka dok nije upoznao Šri Ramakrišnu. Prilikom susreta postavio mu je vrlo jednostavno pitanje: »Gospodine, jeste li vidjeli Boga?« Ne oklijevajući ni trenutka, Sri Ramakrišna je odvratio: »Da, ugledao sam Boga. Vidim ga kao što ovdje vidim i tebe, samo jasnije. Bog se može vidjeti, s njime se može govoriti. Ali, tko brine za Boga? Ljudi prolijevaju potoke suza za svojim ženama i djecom, bogatstvom i imetkom, ali tko tuguje za vizijom Boga? Ako netko istinski žudi za Bogom, on će ga zasigurno moći i vidjeti.«⁵

To iskustvo bilo je prekretnica u Vivekānandinu životu. Nakon godinu dana poznanstva s Ramakrišnom, Narendranath Datta, kako se zvao pravim imenom, odlučio je napustiti sve zamisli i ideje o svjetovnoj karijeri (naumio je studirati pravo u Engleskoj) te je svom silinom poželio postati *sanyasin*, odnosno osoba koja se odrekla svijeta i posvetila život Bogu i duhovnom radu i nauku.

Znajući kako je Vivekānandin um naklonjen putu spoznaje, Ramakrišna ga je upućivao u nauk nedualističke vedante. U učenju vedante, pojedinačna duša ili *atman* nije ništa drugo doli *brahman*, odnosno Bog. Ime i oblik, dolazi i prolazi, nastaje i nestaje, ali sebstvo, odnosno istinska priroda svakog bića je besmrtno i nepromjenjivo. Nakon spoznaje svoje istovjetnosti s *brahmanom*, čovjek je u stanju u svemu sagledati *brahmana* ili Boga.

Upravo je to, nedualističko gledište Vivekānandi bilo najteže za prihvatiti. Nedualisti naučavaju kako su tri bivstva – Bog, priroda i duša – jedno. »Kao što iz rasplamtjele vatre proniču na tisuće varnica iste prirode, tako su i duše proizašle iz ovog beskrajnog bića, Boga«⁶

Ipak, Vivekānanda je smatrao da nema većeg grijeha nego o sebi misliti kao o biću istovjetnom s Tvorcem. »To je klevetničko gledište. Ja sam Bog, ti si Bog, sve stvorene stvari su Bog – ima li išta besmislenije?«⁷ No Sri Ramakrišna znao je put kako treba odgajati mladog čovjeka. Savjetovao mu je da nastavi

⁴ Svāmī VIVEKĀNANDA, *Vedanta: Glas slobode*, Zagreb, Naprijed, 1992, 19.

⁵ Isto, str. 19.

⁶ Munduka Upaniṣad, 2.1.1.

⁷ Svāmī VIVEKĀNANDA, *Vedanta: Glas slobode*, 20.

s molitvama Bogu i da vjeruje u svako njegovo obličje koje će mu se razotkriti. Jednog dana, kad ga je opet uhvatila sumnjičavost i nepovjerenje prišao mu je Sri Ramakrišna, dotaknuo ga i tako mu prenio uvid u transcendentnu stvarnost. Učinak tog dodira Vivekānanda je slikovito opisao ovako: »Bio sam zapanjen vidjevši kako u svemiru ne postoji ništa drugo osim Boga. Stanje je potrajalo i osjetio sam kako sam jedno sa svime. Nekoliko dana živio sam kao u snu. Kad sam opet postao uravnotežen shvatio sam kako mora biti da sam u proteklo vrijeme doživio odsjaj *advaita* stanja, te podjednako tako iznenada jasno spoznao kako riječi svetih spisa nisu bile lažne. Od tog trenutka nisam bio u stanju poreći stavove *advaita* filozofije.«⁸

Taj veliki mudrac, u svojoj je mladosti imao još jedan veliki teološki problem. Bilo je to prihvaćanje Boga u ženskom obličju. Naime, već smo kazali da je njegov učitelj Ramakrišna najveću bliskost s vrhovnim božanskim načelom ostvarivao upravo kroz lik Božanske Majke Kali. Vivekānanda to nikako nije to mogao prihvatiti, stoga je jednom zgodom njegov učitelj Ramakrišna zazvao Boga da se Vivekānandi fizički ukaže u ženskom liku. Istoga časa molba mu je bila uslišana i Vivekānanda poslije toga viđenja više nikada nije posumnjao u istinitost Boga u liku majke. U kasnijim je godinama podučavao da je poslije prihvaćanja Boga-oca, bitan korak i viđenje Boga kao majke, dodavši da se tek od toga časa duša brže i lakše prepušta bezuvjetnoj ljubavi i božanskoj zajednosti.

Vivekānanda je svojim vatrenim i nadahnutim govorima u ljudima budio žudnju za Bogom. Ovako je govorio: »Zar se ne sjećate riječi iz Biblije: Ako ne možeš ljubiti brata svojega, kojega (očima) vidiš, kako da ljubiš Boga, koga nikada vidio nisi? Ako ne vidiš Boga u ljudskom licu, kako da Ga vidiš u oblacima, ili u kipovima načinjenim od trome, mrtve tvari, ili u izmišljotinama i prividima mozga? Smatrat ću vas religioznima onoga dana kad budete vidjeli Boga u muškarcima i ženama oko sebe; i tada ćete shvatiti što to znači okrenuti lijevi obraz čovjeku, koji te je udario po desnom. Kad čovjeka budete gledali kao Boga, sve će vam biti dobrodošlo, čak i tigar. Jer što god vam priđe, to je Bog, On, vječni i blagoslovljeni, koji vam se javlja u različitim oblicima - kao vaš otac, mati, prijatelj i dijete.

Kao što naši ljudski odnosi na taj način bivaju božanski, tako i naš odnos s Bogom može poprimiti bilo koji od ovih (ljudskih) oblika, i mi onda gledamo na Nj kao na svoga oca, majku, prijatelja ili voljenog. Nazivati Boga majkom viša je ideja od one po kojoj ga nazivamo ocem, a nazvati ga prijateljem još je bliskiji odnos. Ali najviši je doseg onaj kojim ga doživljavamo kao voljenog. Najviša je točka toga odnosa ne vidjeti razliku između onoga koji voli i onoga koji je voljen.

⁸ Isto, 21.

Takav je odnos između Boga i nas. On je u svemu, On je sve. Svaki čovjek je opipljivi, blaženi i živi Bog. Tko kaže da je Bog nepoznat? Tko kaže da se za njim mora tragati? Mi smo zauvijek našli Boga. Mi oduvijek u Njemu živimo.«⁹

Vivekānanda je napustio tijelo, točno onda kada je i previdio dvije godine ranije, 4. srpnja 1902. u trideset i devetoj, izgarajući na poslu obnove indijske duhovnosti i kulture. Na tom poslu imao je suradnike sebi ravne, mudrace i mistike poput Aurobinda, Tilaka, Sarasvatija, Tagora i naravno Gandhija. Svi oni su redom bili društveni reformatori, borci za neovisnost Indije i uskrisitelji *sanathane dharme* (odnosno vječne religije, što je indijski naziv za hinduizam), kao i predani Bogotražitelji, osobe koje su žudjele za Bogom.

U svijetu svakako najpoznatiji među njima bio je Mohandas Karamchand Gandhi (1869.- 1948.) čije je glavno uvjerenje bilo da se pojam Boga ne može shvatiti drukčije nego kao pojam istine. Zato se čitav Gandhijev pokret, a i svi njegovi pojedinačni izrazi i oblici najčešće obilježavaju bojnim poklikom koji kaže da samo istina može pobijediti što odgovara i čuvenoj vedskoj izreci upisanoj u grb Republike Indije: »Samo istina pobjeđuje« (*Satyam eva Jayathe*)¹⁰.

O Gandhiju mnogo znamo, stoga ovdje ne ću pisati o njegovu životu i ogromnom značenju koji je imao za indijsku i svjetsku povijest, već ću se samo nastaviti na naslovnu temu žudnje za Bogom. Za njega je istina bila Bog, a jedini put do istine vodio je kroz nenasilje.

»Sigurniji sam u Njegovo postojanje, nego u činjenicu da vi i ja sjedimo u ovoj sobi. Mogu isto tako tvrditi, da bih mogao živjeti bez zraka i vode, ali ne i bez Njega. Možete mi oči iščupati, ali me to ne može ubiti. Ali, razbijete li moju vjeru u Boga, mrtav sam.«¹¹

»... Za mene je Bog Istina i Ljubav; Bog je etika i moralnost; Bog je neustrasivost. Bog je izvor Svjetla i Život, pa ipak, On je daleko iznad svega toga. Bog je savjest. On je čak ateizam bezbožnika... On premašuje govor i razum... On je osobni Bog za one koji trebaju njegovo osobno prisustvo. On je utjelovljenje onima kojima je potreban Njegov dodir. On je najčistije biće. On to jednostavno *jest* onima koji vjeruju. On je sve svim ljudima. On je u nama, a ipak iznad i izvan nas... On je taj koji stalno pati. On je strpljiv, ali i strahovit... Za Njega neznanje nije opravdanje. A uza sve to, On stalno prašta, jer nam uvijek daje priliku da se pokajemo. On je najveći demokrat kojeg svijet poznaje, jer nam daje potpunu slobodu da sami odaberemo između dobra i zla.«¹²

⁹ Sabrana djela Svamija VIVEKĀNANDE, II - 324-325. U navodu kod Vesne Krmpotić, u još neobjavljenoj knjizi *Portret Indije*.

¹⁰ "Satyam eva Jayathe" - dio izreke iz *Mundaka upanišade* (III 1.6) koja cijela glasi: "Satyam eva Jayathe Nanritham", "Samo istina pobjeđuje – ne neistina".

¹¹ Mahatma GANDHI, *Svi su ljudi braća*, Zagreb, V.B.Z., 2003, 80.

¹² Isto, 70.

»Svakog dana uviđam da je potraga za istinom uzaludna ukoliko se ne temelji na *ahimsi* (nenasilju).¹³ Jedine vrline za koje se želim boriti su istina i nenasilje.«¹⁴

»Kada bismo dosegli potpunu viziju Istine, ne bismo više bili puki tragači, sjedinili bismo se s Bogom jer Istina je Bog.«¹⁵

»Nastojim vidjeti Boga služeći čovječanstvu, jer znam da Bog nije ni na nebu ni na zemlji, nego u svakom od nas.«¹⁶

»Bog je stvorio različite vjere kao što je stvorio i poklonike tih vjera. Kako bih ja mogao čak i tajno pomisliti da je vjera mog susjeda manje vrijedna od moje i poželjeti da on napusti svoju vjeru i prihvati moju. Kao istinski i odani prijatelj, mogu jedino poželjeti i moliti se, da on savršeno živi i raste u svojoj vjeri. U božjem domu ima puno kuća i sve su jednako svete.«¹⁷

»Bolje je da za nas govori naš život, a ne naše riječi. Bog nije nosio križ samo prije 1900 godina, on ga nosi i danas; On umire i ponovno uskršnja iz dana u dan. Bila bi to jadna utjeha za svijet kada bi ovisila o historijskom Bogu koji je umro prije 2000 godina. Nemojmo onda propovijedati Boga iz povijesti, nego pokažite Ga kako danas živi u nama.«¹⁸

Gandhi je vrlo često govorio kako je konačni cilj čovjeka spoznaja Boga, te da i sve njegove aktivnosti, bile one političke, društvene ili religiozne, moraju biti usmjerene tom konačnom cilju. Vjerovao je u jednu temeljnu istinu svih velikih religija svijeta, kao i u to da su sve one putovi do istog Boga.

»Ja sam samo ponizni tragač Istine i čvrsto sam odlučio naći je. Niti jedna mi žrtva nije prevelika za suočavanje s Bogom. Sve moje aktivnosti, bile one političke, društvene, humanitarne ili etičke, usmjerene su tom cilju. A kako znam da se Boga češće može naći među Njegovim najnižim stvorenjima, nego među moćnicima, borim se da postanem jedan od njih. Ne mogu to postići ako im ne služim. I odatle moja želja da služim potlačenima. I kako ne mogu obavljati tu zadaću, ako ne uđem u politiku, našao sam se tako među njima. Ja nisam gospodar, samo sam ponizni sluga Indije koji se bori, griješi i na taj način, služeći Indiji, služim i čovječanstvu.«¹⁹

Gandhi je istovremeno bio i *riši* (mudrac) i političar. Jednom je ovako o sebi rekao:

»Ljudi kažu da sam svetac, koji je zalutao u politiku. No istina je da sam političar, koji se svim silama trudi da bude svetac.«²⁰

¹³ Isto, 36.

¹⁴ Isto, 49.

¹⁵ Isto, 79.

¹⁶ Isto, 71.

¹⁷ Mahatma GANDHI, *Svi su ljudi braća*, 72.

¹⁸ Isto, 72.

¹⁹ Isto, 87.

²⁰ U navodu kod Vesne Krmpotić u još neobjavljenoj knjizi *Portret Indije*.

Mnogo puta je spomenuo da mu je u trenucima razočaranja i gubitka najveće uporište Vedanta, a posebice *Bhagavadgita*, Biblija hinduizma. Kad je 1948. umro Mahatma Gandhi, snimljena je danas svima dobro poznata fotografija na kojoj su se nalazili svi predmeti koje je posjedovao: običan komad bijeloga pamučnog platna koji je koristio kao odjeću, njegove naočale, sandale i njegov prilično istrošen primjerak Bhagavadgite. Ta važna i drevna knjiga u kojoj se avatar Krišna obraća Arjuni, koji personificira svakog čovjeka, u sebi čuva unutarnju srž Indije, sva važna moralna i duhovna načela te zemlje. Stoga ću i ja, privodeći ovaj rad o tri velike duše koju su žudjele za Bogom, ali i poticale tu istu ljubav kod milijuna drugih ljudi, izreći još nekoliko bisera mudrosti koje krije božanska pjesma koju je ispjevao avatar Krišna prije 5 000 godina.

»Arjuna, oni koji su mudri, potpuno su oslobođeni privida. Oni imaju spoznaju vrhovnog Boga, brahmana i izravno doživljavaju vlastito poistovjećenje s Njim.«²¹ BG 5, 20

»Mudri prepoznaju prolaznu prirodu svjetovnih zadovoljstava pa stoga ne traže sreću na području osjetila. Osjetilna zadovoljstva izvor su patnje. Zemaljska zadovoljstva, iako izgledaju ugodna, prolazna su i zapravo bolna. Mudri znaju da patnja neizbježno, bez iznimke ide ruku pod ruku sa svjetovnim zadovoljstvima.«²² BG 5, 22

»Arjuna, neprestano misli samo na mene. Znaj da sam ja, vrhovni Bog, brahman, cilj svakog štovanja, da ja primam sve žrtvene obrede. Znaj da sam ja izvor svega i prijatelj svih bića bez obzira gdje ona bila. Kad znaš to, stižeš na mjesto ne kojem se susreću svi putovi i postižeš trajni mir uma.«²³ BG 5, 29

»Božansko načelo boravi u svemu stvorenom... To načelo je suptilno i nepojmljivo. Čini se da je mnogostrukost, ali samo je Jedno, jedino. Božansko načelo objavljuje sve stvoreno iz sebe samoga. Ono štiti sve stvoreno, čuva i razgrađuje.«²⁴ BG 13, 13.16

»Kao onaj koji pali svjetlo svih svjetiljki, Bog, brahman, boravi u svima, u svakom srcu, iznad tame neznanja. On je istinsko Sebstvo u nama, jedini cilj znanja i zaista, On je znanje samo.«²⁵ BG 13, 17

»Arjuna, ti si se našao rođen u ovome prolaznom svijetu u kojem nedostaje radosti, stoga se okreni od njega i pronadi radost u Meni. Daj mi svu svoju ljubav. Štuj Mene, jedinoga Boga. Neka sva tvoja djela budu žrtva. Predaj se Meni. Neka božanskost bude tvoj najmiliji uzor i najviši cilj. Usmjeri svoje srce i um na Mene, kao što ovdje propisujem i uistinu ćeš ući u samo Moje biće.«²⁶ BG 9, 33-34

²¹ Jack HAWLEY, *Bhagavadgita - vodič za Zapadnjake*, Zagreb, SSSVH, 2006, 53.

²² Isto, 53.

²³ Isto, 54-55.

²⁴ Isto, 118.

²⁵ Isto, 118-119.

²⁶ Isto, 88-89.